

Elnöki megnyitó a Józán M. jubileumára rendezett diszközgyűlésen.

Tisztelendő Közgyűlés!

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Hálát adánk Istennek, — a szentírás tanítása szerint — hogy jóra vezérlő lelkipásztort adott nekünk; most pedig egyházi törvényeink által megszabott keretben Pál apostolnak a Rómabeliekhez írott levelében foglalt tanítások szerint kívánunk eljárni, ahol ira van: „*A tisztességadásra gondotok legyen*” (Róm. XII. 7.).

Szerény egyházközségünk diszközgyűlésére ezért hívtuk szeretettel a velünk ünneplőket, azonban ha az emlékezés messzelátóján visszatekintünk: itt ma nemcsak az egyházközség, hanem az egész magyar unitáriusság ül örömnünnepet.

A reformáció idején az antitrinitárius egyistenhit Erdély akkor szabadszelleme kormányzása folytán recepta religióvá vált, de az 1541. évi erdélyi országgyűlés határozata folytán függetlenné tett Erdély törvényei Északmagyarországon föl Kassáig és a Maros völgyén le s Délmagyarországon át egész Pécs környékéig elterjedt unitáriusság védelmét nem szolgálhatták s ekként azok a hittestvérek szétszórádtak, kivesztek, úgy hogy e dicső elődök pora fölött ma csupán az emlékezés virága nyit.

A mai Magyarország területén az unitárius vallás csak 1848-ban, Erdély uniója folytán lett bevett vallássá s e területen a reformáció korabeli hitkonaink hithű utódaiként a 300 éves történelmi évfordulót (1868. évet) követő első esztendőben: 1869-ben tarthattuk meg az első istentiszteletet Budapesten s énekelhettük ég felé szárnyaló himnuszunkat: „Egy Istenünk — egy magyar hazánk”.

Ez ország területén megújhodott unitárius szellem 1881-ben alakította meg az első anyaegyházközséget: a mi budapesti ekklezsiánkat.

Nagynevű és boldogemlékezetű I. papja: *Derzsi Károly* után ekklezsiánknak a most is körünkben levő *Gál Miklós* volt a II-ik

papja s ennek Erdélybe vágyódása után angliai tanulmányát követően a kies Torockón is paposkodó Józán Miklós lett ekklézsiánk III-ik papja és egyházközségünk büszkesége.

És ő az első unitárius lelkész, aki ez ország területén kezdte paposkodását és itt is futotta meg 40 éves tisztességes papi pályáját. A többit róla ünnepi szónokunk és az üdvözlők fogják elmondani. Egy pár gondolatföredék előrebocsátása elől azonban e megnyitó alkalmával én se térhetek ki.

A magyar unitáriusság csekély létszáma mellett a mai megváltozott társadalmi, gazdasági és történelmi helyzetben vergődve, érzi Trianon gyötrő következményeit.

Helyénvaló tehát reáutalnom arra, hogy mi ez ünneplésünk közepette sem feledkezünk meg egy pillanatra se a magyar kulturáért szenvedő, tünni és áldozni tudó erdélyi testvéreinkről.

Mi ez ünnep által is a történelmi egyházak el nem háritható kötelességét teljesítjük, amidőn a mai kor materialista, önző, eudaimonisticus életfelfogásával szemben hirdetni kívánjuk, hogy az emberi társadalom fejlődéséből a lelki tényezők: az erkölcs, hit, becsület, áldozatkészség és tisztelet ki nem kapcsolhatók, különben egész kulturánk összeomlik s maga alá temet. Ez a kultura pedig a babiloni vizek mellett sirva synylődő, vergődő magyar testvéreknek is egyben erkölcsi ereje, sugara, reménye.

A mai ünnepünk az egész magyar unitáriusság ünnepe, a mult hagyományainak tiszteletében.

Mi, az individuális egyistenhit szabad szellemű képviselői, bizonyrágot kívánunk tenni arról, hogy egyházunk a protestáns szellem hűségés képviselőjeként mindig sulyt helyezett az egyéniségek nevelésére, kifejlésztésére és a nagy egyéniségek megbecsülésére.

Az unitárius vallás a történelmi protestáns egyházak sorában, csekély számaránya dacára is, azért tudta a hivatásánál fogva őt megillető helyet évszázadokon át megtartani, mert vállaláserkölcsi, társadalmi és nevelési iránya minden korban alkalmas volt arra, hogy egyházunk képviselétére nagyvonalu és széles horizontu reprezentánsok támadjanak.

És mert egyházunk szerénységre, lemondani tudásra, lelki gazdagságra és határt nem ismerő áldozatkészségre nevel: mindig támadtak közülünk önfeláldozó lelkek, akik ennek a csapás-

tól sokat vert, de verve is büszke és nemes, szép magyar nemzetnek értékes szolgálatakat tehetek.

Az elnöki székéből és a közélet bármely fórumán emelt fővel hirdethetjük, hogy nemcsak vezetőink, de lelki emelkedettség tekintetében összes hiveink a nemzeti célkitűzésekkel mindig teljes harmóniában éltek. Ebben rejlik annak a sokak által meg nem értett jelenségnek az adva levő oka, hogy egyházunk negyedfélszázados multjában a magyar állameszmével a legbensőségesebb kapcsolatban állott.

Az etnikai összetartozandóság történelmi hatóerejének tudatában az unitárius egység gondolatát — bár a nemzetközi kényszerhelyzet mást diktál is — soha fel nem adtuk és az emberi társadalom erkölcsi érzékébe vetett hittel az egység gondolata mellett — si fractus illabatur orbis — törhetetlenül kitarunk.

A vallásunkból kiáradó egyéni, családi, társadalmi és nemzetetkai erők együtthatásaként úgy érzem, hogy a mai diszközgyűlésünkön valóban nemcsak az *egyházközség*, nemcsak a magyar unitáriusság, hanem a magyar unitáriusság érzésvilágában az értékek megbecsülését hirdető, tekintélyt tisztelő magyar gondolat is ünnepel.

Ezektől az érzelmektől eltelev, mély tisztelettel és őszinte nagybecsülésünk kifejezésével köszöntöm az ünneplő közönséget és a krisztusi szeretet jegyében diszközgyűlésünket megnyitom.

Dr. Tóth György.

Berde Mózes emlékezete.¹

Kedves Unitárius Testvérek!

A magyar unitárius Egyház többszáz éves küzdelmes multjában gyakran fordultak elő korszakok, amikor részint politikai üldözések, részint a vallásos eszmék forrongása, részint gazdasági válság miatt az Egyháznak valóságos élet-halál harcot kellett vívnia.

Egyházunk történelmi elhivatásának bizonyítéka, hogy a válságos időkben az isteni gondviselés és az isteni kegyelem adott Egyházunknak férfiakat, akik életüket, tudásukat, hitbűségüket és áldozatkészségüket bocsátották az Egyház rendelkezésére, hogy Egyházunk az élet-halálharcot diadalmasan megvívhassa.

---

¹ Az 1933. évi E. Főtanács alkalmából a Berde-serleggel mondott köszöntő.